

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN ASETUS PYYNTILUVALLA SALLITTAVASTA ITÄMEREN NORPAN METSÄSTYKSESTÄ METSÄSTYSVUONNA 2016–2017**Pääasiallinen sisältö**

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädettäisiin metsästysvuotta 2016–2017 koskeva suurin sallittu saalismäärä itämeren norpan pyyntiluvilla sallittavaan metsästykseen.

Asetus poikkeaa metsästyskauden 2015–2016 asetuksesta siinä, että suurin sallittu saalismäärä on kaksinkertaistettu. Nyt asetuksella sallittaisiin vahinkoperusteisen metsästyksen ohella enintään 200 itämeren norpan ns. kannanhoidollinen metsästys Perämeren-Merenkurkun kannanhoitoalueella. Itämeren norppakanta kasvaa 5–10 % vuodessa, joten kantaan tulee lisää hylkeitä 1 000–2 000 joka vuosi. Toteutuessaankin 200 yksilön suurin sallittu saalismäärä olisi todennäköisesti alle 1 % kokonaiskannasta ja vain 10–20 % Perämeren arvioidusta kannankasvusta. Muilla kannanhoitoalueilla kannanhoidollista metsästystä ei sallita, joten niille ei aseteta kiintiötä. Asetuksella ei ole tarkoitus rajoittaa myöskään vahinkoperusteisten lupien määrää. Niitä on viime vuosina haettu vain muutamia, joten niiden rajoittaminen ei perusteltua.

Perämeren norppakanta on jatkanut kasvuaan suhteellisen tasaisesti vuodesta 1988 ja oli 2010-luvulla laskentakannaltaan noin 7 000 yksilöä. Uusimmat vuoden 2015 laskentoihin perustuvat Luonnonvarakeskuksen (LUKE) saamat laskentatiedot osoittavat, että itämeren norppia on todennäköisesti yli 20 000. Pelkästään Perämerellä lentolaskennoissa havaittiin 17 400 norppaa. LUKE:n täydentävän lausunnon mukaan tulos ei ole vertailukelpoinen aiempien vuosien tulosten kanssa, koska biologisesti kanta voi kasvaa vain noin 10 % vuodessa. Käytännössä aiemmin käytetty arvio laskennoissa nähtävien osuudesta (60–80%) tuottaa aliarvion norppien kokonaismäärästä. LUKE ei pysty arvioimaan kuinka suuri osuus norpista laskenta-alueella nähtiin eikä siten myöskään kokonaiskannan ylärajaa. Laskennoissa tuskin nähtiin kaikkia norppia, koska osa hylkeistä on aina vedessä. LUKE toteaa, että nyt todettu merkittävästi aikaisempaa suurempi norppamäärä mahdollistaa myös aiempia arvioita suuremman metsästyskuolleisuuden vaarantamatta kannan elinvoimaisuutta.

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että itämeren norppakannan nykyinen koko ja kehityssuunta mahdollistavat pyyntiluvilla tapahtuvan metsästyksen Perämerellä. Laskennat ovat osoittaneet, että norpat eivät runsastu vastaavalla tavalla Itäisellä Suomenlahdella ja Lounaisraaristossa, joten siellä ei sallita metsästystä ns. kannanhoidollisilla luvilla.

Pyyntiluvalla sallittavan metsästyksen tarkoituksena on estää ja vähentää itämerenorppien kalastukselle ja kalankasvatukselle aiheuttamia vahinkoja.

1 Nykytila

Metsästyslain 10 §:n 2 momentin mukaan pyyntilupien ja alueellisen kiintiön nojalla sallittavan metsästyksen vuotuista saalismäärää voidaan rajoittaa. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, mitä riistaeläinlajeja rajoitus koskee, suurimmasta sallitusta saalismäärästä, saalisyksilöiden sukupuolesta ja iästä sekä alueesta, jota rajoitus koskee. Suomen riistakeskus myöntää pyyntiluvan sekä vastaa alueellisen kiintiön nojalla sallitun metsästyksen seurannasta. Metsästykseen on oltava pyyntilupa tai metsästyksessä on noudatettava maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa säädettyä alueellista kiintiötä, jos metsästyksestä aiheutuu muun kuin metsästyslain 26 §:ssä mainitun riistaeläinlajin kannan vaarantuminen tai jos riistaeläinlajin metsästyksen tarkoituksenmukainen järjestäminen sitä edellyttää.

Metsästyslain 41 §:n 5 momentin mukaan poikkeuslupien ja 41 a §:n 4 momentissa tarkoitettujen kiintiön nojalla pyydettyjen saaliin vuotuista määrää voidaan rajoittaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella, jossa voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, mitä riistaeläinlajeja rajoitus koskee, suurimmasta sallitusta saalismäärästä, saalisyksilöiden sukupuolesta ja iästä sekä alueesta, jota rajoitus koskee. Maa- ja metsätalousmi-

nisteriöllä on siten toimivalta rajoittaa poikkeuslupien nojalla pyydettyä saaliin määrää ja aluetta. Tässä tapauksessa ei ole tarpeen rajoittaa poikkeuslupien määrää, sillä niitä on haettu viime vuosina vain muutamia.

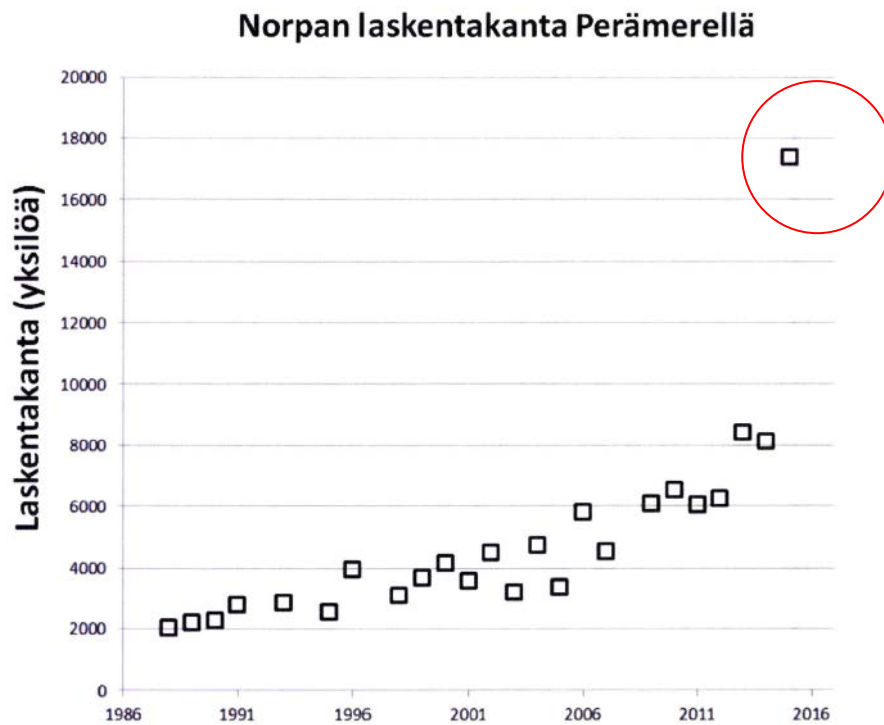
Suomen riistakeskukselle on annettu 1.3.2011 voimaan tulleilla metsästyslain muutoksilla toimivalta myöntää riistaeläinten pyynti- ja poikkeuslupia. Suomen riistakeskus on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jossa em. kaltaiset julkiset hallintotehtävät tehdään rikosoikeudellisella virkavastuulla. Suomen riistakeskusta ohjaa ja valvoo maa- ja metsätalousministeriö. Suomen riistakeskuksen harkintaa rajaa myös tämä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella määräämä suurin sallittu saalismäärä ja aluetta koskeva rajoitus. Suomen riistakeskus ei voi poiketa näistä määristä tai myöntää pyyntilupia asetuksessa mainitun alueen ulkopuolelle.

Itämeren norppa kuuluu luontodirektiivin liitteen V lajeihin, jotka saattavat vaatia hoitosuunnitelman, mikäli niitä hyödynnetään. Luontodirektiivin 14 artiklassa säädetään liitteessä V olevista lajeista, jotka eivät ole yhtä tiukasti suojeltuja kuin liitteen IV lajit. Luontodirektiivi lähtökohtaisesti sallii liitteen V lajien metsästyksen. Artiklan 14 säännökset eivät siis estä lajien hyödyntämistä. Direktiivin 14 artikla edellyttää kuitenkin, että liitteen V lajien suojelutason tilaa on aktiivisesti seurattava. Jos seuranta osoittaa sen tarpeelliseksi, on jäsenvaltion toteutettava tarpeellisia toimenpiteitä suojelutason turvaamiseksi. Tällaisia toimenpiteitä voivat olla muun muassa lupajärjestelmä, rauhoitusaika sekä paikallinen tai väliaikainen rauhoittaminen. Suomessa on käytössä itämeren norppien kannan jatkuva seuranta, rauhoitusaika, lupajärjestelmä ja kiintiöt. Näiden lisäksi metsästyslaissa on säännökset tietyistä kielletyistä pyyntimenetelmistä. Itämeren norppalle on myös laadittu hoitosuunnitelma. Hoitosuunnitelma auttaa osoittamaan, että direktiivin velvoitteet täytetään, mutta direktiivi ei varsinaisesti edellytä lajikohtaisia hoitosuunnitelmia.

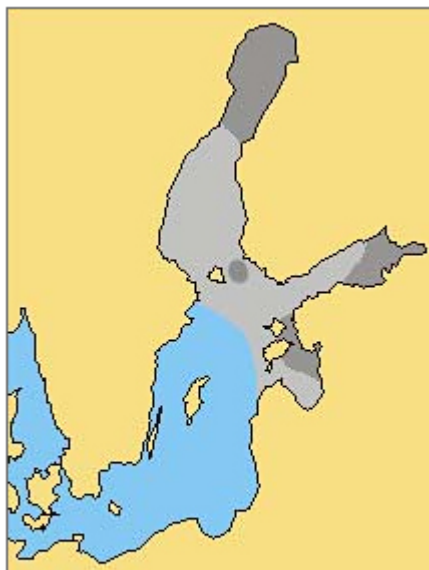
Liitteen V riistaeläinlajeja ovat Suomessa susi poronhoitoalueella sekä euroopanmajava, halli, kirjohylje, itämeren norppa, hilleri, näätä ja metsäjänis. Näistä euroopanmajava ja itämeren norppa on säädetty metsästysasetuksen 1 §:ssä pyyntiluvanvaraisiksi ja niille on säädetty rauhoitusaika metsästysasetuksen 24 §:n 1 momentissa. Luontodirektiivi sallii poikkeamisen tiukasta suojelujärjestelmästä. Direktiivin 16 artiklassa säädetään tarkemmin niistä yksityiskohdista, joita suojelusta poikkeamisessa on sovellettava. Suojelusta poikkeaminen on mahdollista, mikäli toimenpiteelle ei ole muuta tyydyttävää ratkaisua eikä poikkeaminen heikennä lajin suojelutasoa. Tämän lisäksi poikkeamisen on täytettävä yksi erityisistä poikkeamisperusteista: esim. erityisen merkittävien vahinkojen estäminen tai ns. kannanhoidolliset perusteet. Luontodirektiivissä ei ole erityisiä vuodenaikaan sidottuja rajoitteita poikkeamiselle, joten poikkeaminen näiden lajien suojelusta on siten mahdollista läpi vuoden. Luontodirektiivi kuitenkin edellyttää kansallisen viranomaisen tapauskohtaista harkintaa.

2 Luonnonvarakeskuksen lausunto 4.5.2015 ja sen täydennys 3.6.2015 (Dnro 944/13 05 00/2015) liitteenä

Perämeren norppakanta on jatkanut kasvuaan suhteellisen tasaisesti vuodesta 1988 ja oli 2010-luvulla laskentakannaltaan noin 7 000 yksilöä. Uusimmat vuoden 2015 laskentoihin perustuvat Luonnonvarakeskuksen (LUKE) saamat laskentatiedot osoittavat, että itämeren norppia on Perämerellä todennäköisesti vähintään 19 300, mutta kanta-arvion yläraja on todennäköisesti yli 20 000. LUKE:n täydentävän lausunnon mukaan tulos ei ole vertailukelpoinen aiempien vuosien tulosten kanssa, koska biologisesti kanta voi kasvaa vain noin 10 % vuodessa. Käytännössä aiemmin käytetty arvio laskennoissa nähtävien osuudesta (60–80%) tuottaa aliarvion norppien kokonaismäärästä. LUKE ei pysty arvioimaan kuinka suuri osuus norppista laskentalalla nähtiin eikä siten myöskään kokonaiskannan ylärajaa. Laskennoissa tuskin nähtiin kaikkia norppia, koska osa hylkeistä on aina vedessä. LUKE toteaa, että nyt todettu merkittävästi aikaisempaa suurempi norppamäärä mahdollistaa myös aiempia arvioita suuremman metsästyskuolleisuuden vaarantamatta kannan elinvoimaisuutta.

Kuva 1. Itämeren norpan laskentakannan kehitys Perämerellä 1988-2015

Vaalean harmaalla Itämeren norpan esiintymisalueet, tumman harmaalla pääasialliset pesimäalueet.

Kuva 2. Itämeren norpan esiintymisalueet. Pääosa (75%) elää Perämerellä.¹

¹ http://www.rktl.fi/riista/hylkeet/hylkeiden_levinneisyys.html

2.1 Suurimmat sallitut saalismäärät

Suomen riistakeskuksen direktiivilajien verotussuunnittelutiimi on yhdessä rannikko-alueiden aluetoimistojen kanssa kartoittanut hylkeiden pyyntiin liittyviä kehittämismahdollisuuksia ja -tarpeita. Suomen riistakeskuksen mukaan itämerennorpan osalta mahdollisuus myöntää metsästyslain 10 §:n mukaisia pyyntilupia Perämeren-Merenkurkun kannanhoitoalueella on todettu hyväksi ratkaisuksi. Suomen riistakeskus on esittänyt norpan pyyntikiintiön korottamisen tarpeellisuutta, koska kalataloudellista haittaa aiheuttavien itämerennorppien pyynti on tehostunut. Edelliselle metsästysvuodelle asetettu 100 yksilön kiintiö tuli käytetyksi varsin tarkasti. Norppia oli 10.6.2016 saatu saaliiksi 95 yksilöä. Suomen riistakeskus on esittänyt sopivaksi kiintiön suuruudeksi 200 yksilöä. Vaikka ehdotettu korotus kaksinkertaistaa sallitun pyynnin määrän, olisi kiintiö edelleen maltillinen suhteessa Perämeren-Merenkurkun kannanhoitoalueella havaittuun itämerennorppien määrään. Ruotsissa sallitaan yhteensä 100 itämerennorpan metsästys 1.5.–31.12.2016 välisenä aikana poikkeusluvilla kalastusvahinkojen estämiseksi, joista Norrbottenin läänissä 70 ja Västerbottenin läänissä 30.

Asetuksella rajoitettaisiin siis itämerennorpan ns. kannanhoidollinen metsästys 200 yksilöön. Metsästys olisi mahdollista myös poikkeusluvilla vahinkoperusteella, mutta johtuen poikkeuslupien vähäisyydestä, ei asetuksella rajoitettaisi näiden määrää. Metsästyskaudella 2015–2016 myönnettiin metsästyslain 41 §:n nojalla vahinkoperusteinen poikkeuslupa Rannikko-Pohjanmaalle 4 norpalle aikavälille 30.10.–13.12.2015, mutta luvalla ei saatu saalista.

SLU:n raportin (Aqua reports 2014:1) mukaan, joka tosin perustuu populaatioarvioon 8 500–12 000 norppaa, itämerennorppien vuosittainen ravinnonkulutus silakan osalta olisi 2 000–5 000 tonnia ja muikun osalta 1 900–5 000 tonnia Perämerellä. Määrä on samansuuruinen tai jopa suurempi kuin Suomen ja Ruotsin yhteenlaskettu ammattikalastuksen muikku- ja silakkasaalis Perämerellä.² Uusimpien kantatietojen perusteella voitaneen sanoa, että itämerennorpat syövät ainakin kaksi kertaa enemmän. Vaikka itämerennorpan ruokavaliassa oli eniten silakkaa ja muikkua sekä kolmipiikkiä, tutkimuksessa havaittiin 12 eri kalalajia, mutta mukana oli myös siikaa ja ahventa. Useimmat saalisvahinkoja koskevat tutkimukset eivät erittele vahinkoa aiheuttavaa lajia. Itämerennorppien hylkeiden aiheuttamista saalisvahingoista kaupalliselle kalastukselle ja kalanviljelylle on koottu enemmän tietoa hallin suurinta sallittua saalismäärää koskevassa muistiossa.

Kuva 3. Ennakkoarviot vuosien 2014–2015 aikana hylkeiden vaurioittamasta kalansaaliin määrästä. Suurta muutosta ei näy tapahtuneen, rannikolta pyydettyjen lajien saalis pieneni vuodesta 2014 vuoteen 2015 ja sama suhde näyttää olevan hylkeiden vaurioittaman kalan määrässä. Lähde: Luonnonvarakeskus

² http://www.slu.se/globalassets/ny_struktur/org/inst/aqua/externwebb/publikationer/aquarapporter/aqua-reports-2014-1.pdf

Taulukko 1. Hylkeiden aiheuttamien kalavahinkojen määrä (1 000 kg) merialueilla vuonna 2014. Lv. = 95 % luottamusväli. Lähde: Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 74/2015. Luonnonvarakeskus.

Alue	Tapetut kalat		Vahingoitetut kalat		Karanneet kalat		Kalavahingot YHT.	
	1 000 kg	l.v. +/-	1 000 kg	l.v. +/-	1 000 kg	l.v. +/-	1 000 kg	l.v. +/-
Suomenlahti	6	3	1	1	-	-	7	3
Saaristomeri ja Satakunnan rannikko	111	46	1	0	-	-	112	46
Ahvenanmaa	126	0	42	0	-	-	168	0
Pohjanmaan rannikko ja Perämeri	15	6	7	5	-	-	22	10
YHTEENSÄ	258	46	51	5	-	-	309	46

Raportoidut saalisvahingot ovat vain pieni osa hylkeiden aiheuttamista vahingoista. Suorien saalis- ja pyydysvahinkojen lisäksi hylkeet ovat mm. tehneet paikoin perinteisen verkkokalastuksen kannattamattomaksi, jonka vuoksi on jouduttu siirtymään uusiin hylkeenkestäviin pyydysmalleihin. Nämä uudet rysät ovat hyvin kalliita ja niiden pyyntiteho saattaa olla heikompi kuin perinteisten pyydysten. Hylkeenkestävät rysät suojaavat kalan rysän sisällä, mutta vahinkoja tapahtuu edelleen rysän suuaukolla. Hylkeet saattavat myös vaikuttaa kalojen käyttäytymiseen siten, että kalat siirtyvät ulkosaariston alueelta sisäsaaristoon. Tämä hankaloittaa merkittävästi kalastusta, sillä kalastuslupien saaminen uusille alueille ja erityisesti sisäsaaristoon on haastavaa.

Kalastusvakuutustuki on kansallinen tuki, joka kohdistuu pyydysvahinkoihin (kansallinen tuki). Tukijärjestelmästä on säästettävä 0,5 M€vuodesta 2018 lähtien, mutta hyljevahinkojen korvaamista pidetään etusijalla. Aiemmin käytössä olleella hyljesietopalkkioilla pyrittiin auttamaan kalastusta sopeutumaan hylkeiden aiheuttamiin vahinkoihin. Hyljesietopalkkio muuttui (EMKR) hylkeiden ja merimetsojen kalasaaliille aiheuttamien vahinkojen korvaukseksi vuodesta 2016 lukien. Kyseessä on laskennallinen järjestelmä, jossa perustana on kalastajan vuosittainen rannikkokalastuksen saaliin arvo ja arvo perustuu Luken tilastoimiin hintoihin. Korvaustaso on 15 % saaliin arvosta ja enintään 7 000 euroa. Korvausprosentti voi muuttua ohjelmakauden aikana, mikäli hylkeiden tai merimetsojen saaliille aiheuttama vahinkotaso oleellisesti muuttuu. Hylkeet vaikuttavat myös vapaa-ajankalastukseen, sillä varsinkin sisäsaaristossa paikoin verkkokalastus on käynyt mahdottomaksi.

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on korostanut, että pitkällä tähtäimellä hylkeiden ammattikalastukselle aiheuttamia merkittäviä vahinkoja tulee pyrkiä ratkomaan ensisijaisesti muilla keinoilla kuin vahinkojen ja tappioiden korvaamisella.

2.2 Alueelliset rajoitukset

Asetuksessa asetetaan alueellisia rajoituksia itämeren norpalle. Pyyntilupien käyttö olisi mahdollista vain Perämeren-Merenkurkun kannanhoitoalueella, jossa kannan on todettu kasvavan.

3 Esityksen vaikutukset

Perämeren itämeren norppakanta on kasvanut tasaisesti 1980-luvun lopulta saakka ja itämeren norppakannan nykyinen koko ja kannan kehitys mahdollistivat rajoitetun ns. kannanhoidollisen metsästyksen aloittamisen Perämeren-Merenkurkun kannanhoitoalueella metsästysvuonna 2015–2016 ja tätä on nyt tarkoitus jatkaa. Esitettävä 200 itämeren norpan suurin sallittu saalismäärä on kaksinkertainen kuin edellisenä vuonna. Tämän suuruinen suurin sallittu saalismäärä ei kuitenkaan vaikuta heikentävästi itämeren norppakantaan.

Itämeren norppakannan hoidon tavoitteena on elinvoimaisen kannan saavuttaminen kannanhoitoalueittain ja levittäytyminen uusille alueille. Perämerellä norppa pystyy säilymään elinvoimaisena pitkälläkin aikavälillä ja sillä on riittävästi elinympäristöä. Uusimmat (2015) lentolaskentatulokset osoittavat, että aiemmat kanta-arviot ovat olleet aliarvioita ja kokonaiskannan ylärajaa ei tiedetä, mutta kokonaiskannan alaraja lienee yli 20 000 norppaa. Itämeren norppakanta kasvaa 5–10 % vuodessa, joten kantaan tulee lisää hylkeitä 1 000–2 000 joka vuosi. Esitetty Suomen 200 itämeren norpan kiintiö olisi toteutuessaankin todennäköisesti alle 1 % kokonaiskannasta ja vain 10–20 % Perämeren arvioidusta kannankasvusta. Perämeren-Merenkurkun alueella yhteenlaskettuna Ruotsin salliman 100 itämeren norpan kiintiön kanssa toteutuessaan yhteensä 300 itämeren norpan metsästysmäärä olisi todennäköisesti alle 1,5 % kokonaiskannasta ja vain 15–30 % Perämeren arvioidusta kannankasvusta. Tämän suuruisen kokonaisverotus todennäköisesti hidastaisi hieman kannan kasvua, mutta ei pysäyttäisi kannan kasvua, eli kanta kasvaisi edelleen.

Itämeren norppakannan nykyinen koko ja kehityssuunta mahdollistavat rajoitetun metsästyksen Perämerellä. Itämeren norpan metsästyksellä ehkäisee jonkin verran ammattikalastajien pyydyksille aiheuttamien vahinkojen syntymistä, joten esitys voi jossain määrin vähentää kalastajille valtion varoista maksettavia vakuutustuksia (laki kaupallisen kalastuksen vakuutustuesta (998/2012)). Keskeisempää on kuitenkin linjan jatkaminen, että itämeren norpan aiheuttamat vahingot otetaan tosissaan ja niihin vastataan. Esitys todennäköisesti pienentää itämeren norpasta aiheutuvaa sosiaalista konfliktia ja nostaa itämeren norpan arvoa vahinkoeläimestä arvostetuksi riistalajiksi, vaikkakaan hyljekauppakiellon johdosta olemassa olevaa resurssia ei voi täysimääräisesti hyödyntää muutoin kuin metsästäjien omassa taloudessa.

4 Asian valmistelu

Asetus on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä virkatyönä.

Esitysluonnoksesta pyydettiin lausuntoja seuraavilta tahoilta: ympäristöministeriö, Suomen riistakeskus, Metsähallitus, Luonnonvarakeskus (LUKE), Suomen ympäristökeskus (SYKE), Suomen Luonnonsuojeluliitto (SLL), Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto (MTK), Svenska lantbruksproducenternas centralförbund (SLC), WWF Suomi, Suomen Metsästäjälitto ry, Natur och Miljö r.f., Luonto-Liitto, Suomen Ammattikalastajaliitto (SAKL), Kalatalouden Keskusliitto, Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö, Suomen Hylkeenpyytäjät ry ja Perämeren kalastusalue.

Lausuntoja annettiin yhteensä 14.

Suomen riistakeskus pitää asetustuonnoksia tarkoituksenmukaisina ja niihin liittyviä muistioita huolellisesti valmisteltuina eikä ole huomauttamista.

Ympäristöministeriö pitää lausunnolla olevien asetustuonnosten sisältämiä metsästyskiintiöitä muiden lajien kuin itämerennorpan osalta perusteltuina. Silmälläpidettävän itämerennorpan ehdotettu, edelliseen kauteen verrattuna kaksinkertainen eli 200 yksilön metsästyskiintiö perustuu Suomen riistakeskuksen esitykseen. Ympäristöministeriö pitää valitettavana, ettei MMM:n muistiossa ole Luonnonvarakeskuksen kiintiöarviota lajin metsästykselle. Ympäristöministeriö katsoo, että itämerennorpan metsästyskiintiö voi varovaisuusperiaatteen mukaan olla enintään 150 yksilöä. Lisäksi ympäristöministeriö esittää, että MMM aloittaa pikaisesti itämerennorpan suojelutoimet Saaristomerellä ja etenkin Suomenlahdella, missä lajin kannat ovat häviämässä. Molempien hyljelajien metsästykseseen liittyen ympäristöministeriö esittää myös nykyistä tehokkaampaa tiedonkeruuta metsästettävien yksilöiden sukupuolesta, iästä, kunnosta, lajien aiheuttamista kalastusvahingoista ja toisaalta hylkeiden päätyemisestä kalastuksen sivusaaliiksi. Tiedonkeruulla voidaan jatkossa edistää hyljepopulaatioiden tasapainoisen kehityksen turvaavien, kestävien metsästyskiintiöiden ja uusien kalastus-toimien määrittelyä, osana merenhoitosuunnitelmaa.

Kalatalouden Keskusliitto toteaa, että asetustuonnoksissa esitetyt muutokset edelliseen metsästykskauteen ovat oikean suuntaisia ja vastaavat käytännön tarpeita. Norpan osalta pitää suurimman sallitun saalismäärän kaksinkertaistamista minimimääränä nykyisen norppakannan kokoon, kalastukselle aiheutuviin vahinkoihin

ja toteutuneeseen metsästykseseen suhteutettuna. Kalastukselle ja kalanviljelylle aiheutuvien vahinkojen vähentämiseksi pitää välttämättömänä myös muiden metsästystä koskevien säädösten ja lupakäytäntöjen muuttamista. Tällaisia muutoksia ovat erityisesti; 1. norpan kesärauhoituksen poistaminen. Hallille ja norpalle samat rauhoituskaudet, jotka päättyisivät 31.3. sekä 2. Metsähallituksen lupamenettelyn aloittamista ajallisesti rajoitetun hylkeenmetsästyksen sallimiseksi hylkeiden suojelualueilla tai vähintään suojelualueiden suojavyöhykkeiden pienentämistä nykyisestä.

MTK toteaa, että esitys merkitsee määrän kaksinkertaistamista edellisvuoteen verrattuna. On kuitenkin huomattava, että lupien määrä on edelleen alle 1 % arvioidusta norppakannasta. MTK kannattaa tehtyä esitystä.

Suomen Metsästäjäliitto pitää lupamäärän lisäämistä 200 yksilöön tervetulleena, joskin vähimmäismääränä nykyisten vahinkojen vähentämiseksi. Lisääntyvän ja hyvinvoivan norppakannan kannalta pyyntimäärä on käytännössä olematon, kuten vaikutus kannankehitykseenkin.

Suomen Ammattikalastajaliitto toteaa, että hylkeiden aiheuttama haitta on kalastus- ja kalankasvatuselinkeinolle niin vakava, että kannan kokoa olisi pienennettävä. Rannikkokalastuksen toimintaedellytysten ja kalakantojen turvaaminen vaativat, että hyljeongelma saadaan kuriin, ja hyljekannan pienentäminen on ainoa kestävä toimi. Metsästystä ja hylkeiden poistamista pyydysten läheltä on tehostettava erilaisin toimin, lain-säädännöllisesti (mm. metsästysajat) ja metsästäjiä kouluttamalla sekä kannustamalla. Tällä hetkellä metsästyksellä valitettavasti on lähinnä symbolinen merkitys. Muistiossa esitetyt arviot hyljekantojen aiheuttamista taloudellisista menetyksistä ovat, kuten myös muistiossa oikein todetaan, vain pieni osa hylkeiden aiheuttamista vahingoista. Suuri osa saalis- ja pyydysvahingoista jää pimentoon ja kalastus estyy kokonaan monella alueella. Hylkeet verottavat myös merkittävästi kaupallisesti tärkeitä kalakantoja ja tämä vähentää kalastuksen saaliita. Vahinkojen laajuutta ei riittävästi ole selvitetty ja ravintotutkimukset tulisi saattaa loppuun. Yliuuren hyljekannan aiheuttamat taloudelliset menetykset kaupalliselle kalastukselle ja kalanviljelylle sekä sen myötä koko arvoketjulle ovat joka tapauksessa mittavat. Pyyntilupien lisääminen itämeren norpan metsästämisiksi Perämeren-Merenkurkun kannanhoitoalueella on askel oikeaan suuntaan, vaikka esitetty määrä on vielä riittämätön ottaen huomioon uudet tiedot norppakannan koosta (yli 20 000). SAKL kannattaa ehdotusta. SAKL esittää sen lisäksi norpan rahoituskauden muuttamista samaksi kuin hallilla. Norppakannan vahvuuden takia emme pidä perusteltuna rauhoitusaikojen erilaisuutta.

Suomen ympäristökeskus katsoo, että pohjoisimman kannanhoitoalueen norppakanta kestää ehdotetun enimmillään 200 yksilön metsästyksen, mikä uusin kannanarvio pitää paikkansa. Viittaa Luken lausuntoon, jonka mukaan aiemmasta poikkeavaan laskentatulokseen johtaneet syyt ovat epäselvät eikä menetelmän luotettavuudesta erilaisissa olosuhteissa ole varmuutta. Kiinnittää huomiota myös siihen, että Luke toteaa myös, että kokonaiskannan alaraja olisi todennäköisesti tuloksen mukainen ja se mahdollistaa nykyistä suuremman metsästyspaineen.

Österbottens Fiskarförbundet r.f. kannattaa harmaaahylkeelle esitettyjä alueellisia kiintiöitä, mutta esittää että itämeren norpan suurin saalismäärä tulisi kaksinkertaistaa 400 yksilöön. Itämeren norpasta on tullut yhä suurempi ongelma kalastukselle. Kalastuksen suojelemiseksi tulisi suurin sallittu saalismäärä nostaa 400 yksilöön, joka tarkoittaisi 2 % oletetusta 20 000 norpan kannasta. Tämä prosentuaalinen kannan verotus olisi joka tapauksessa ylimitoitettua varovaisuusperiaatteen soveltamista. Jotta metsästysmäärä saataisiin käytettyä kokonaan, tulisi tehdä samanlainen asetusmuutos kuin harmaaahylkeellä 2014 (alueellinen kiintiö). Maa- ja metsätalousministeriö on täydellisesti epäonnistunut suojelemaan kalastusta ja kalastuselinkeinoa hylkeiden aiheuttamilta vahingoilta. Hyljekanta kasvaa koko ajan ja samoin vahingot, vaikka vahingot eivät suoraan tule esille virallisista tilastoista. Suurin syy kalastajien määrän vähenemiselle on hylkeiden aiheuttama ongelma. Nyt ministeriö on vähentämässä myös kalastusvakuutus toiminnan tukea puoleen, mikä siirtää kustannuksia kalastajille. Jos poliitikko- ja viranomaisasolla ei ryhdytä toimenpiteisiin ja tukemaan kalastusta, tulee kalastus vähenemään lisää tulevana vuosina. Ensimmäiseksi tulisi uudistaa Itämeren hylkeiden hoitosuunnitelma. Nykyinen metsästys ei ole riittävä. Hylkeen metsästystä ei tulisi rajoittaa luonnonsuojelualueilla ja metsästys tulisi sallia hylkeidensuojelualueilla harmaaahylkeen karvanvaihtoajan ulkopuolella. Itämeren norpan metsästysaika tulisi olla sama kuin harmaaahylkeellä. Metsästysaika tulisi aikaistaa alkamaan

huhtikuun alusta. Myös vahinkojen ennalta estäviin menetelmiin tulisi panostaa. Kalastajien kannalta ei ole kestävä, että he joutuvat hylkeiden takia muuttamaan niin paljon kalastusstrategiaansa, jolloin taloudellinen kannattavuus häviää, esimerkiksi siirryttäessä verkkokalastuksesta pyydyskalastukseen, niillä kalastajilla joilla tämä on mahdollista. Nykyään aktiiviset kalastajat joutuvat uusimaan verkkonsa kaksi kertaa kalastuskauden aikana, suurin osa yhden kerran kaudessa. Aiemmin verkot pysyivät kunnossa kolmen vuoden kalastuksen ajan. Hylkeet turmelevat nykyään pyydyksissä siikaa noin 20 % siitä määrästä, jonka alueen kaupalliset kalastajat saavat saaliiksi. Lohta hylkeet vioittavat arviolta saman verran kuin alueen kalastajat saavat saaliiksi. Suoran pyydyksien saaliista kilpailun lisäksi hylkeet pelottavat kaloja niin, että niitä on vaikeampi pyydystää. Tätä puolta on mahdotonta arvioida. Kalastajien ongelmat johtavat ongelmiin myös kalanjalostuksessa, -kaupassa, -kuljetuksessa, -pyydysteollisuudessa, jotka ovat riippuvaisia kotimaisesta kalasta. Kalastuksen arvoketju ulottuu kauas alkutuotannosta.

Perämeren, Keski-Perämeren, Perämeren eteläinen sekä Lohtajan seudun kalastusalueet ovat antaneet yhteisen lausunnon. Kalastusalueiden mielestä on hyvä, että metsästettävien itämeren norppien saalismäärää nostetaan metsästysvuodelle 2016–2017. Se, että asetuksella ei rajoiteta vahinkoperusteisten lupien määrää, on kalastusalueiden mielestä myös positiivinen asia. Kalastusalueet kuitenkin lausuvat, että 200 itämeren norpan kannanhoidollinen metsästyskiintiö Perämeren-Merenkurkun kannanhoitoalueella ei ole riittävä. Muistiossa sanotaan, että 100 yksilön saaliskiintiö metsästysvuonna 2015–2016 pystyttiin käyttämään hyvin tarkkaan, koska itämerennorppien pyynti on tehostunut. Kalastusalueiden mielestä tämä ei johdu tehostuneesta pyynnistä, vaan yksinkertaisesti siitä syystä, että itämerennorppakanta on jo niin runsaslukuinen. Hallin laskentakantaan ja metsästyskiintiöön suhteutettuna itämerennorppien metsästyskiintiö pitäisi kalastusalueiden mielestä nostaa 400 yksilöön Perämeren-Merenkurkun kannanhoitoalueella. Tämäkään ei vaarantaisi itämerennorpan kannan kasvua ja elinvoimaisuutta. Metsästystä ei missään nimessä saa lopettaa, sillä metsästys on ainoa keino, jolla itämerennorppa voidaan saada ihmisaraksi. Tällä hetkellä lajilta täysin puuttuva ihmisarkuus vain lisää sen kalastukselle aiheuttamia vahinkoja. Itämerennorpan metsästysajaksi kalastusalueet esittävät samaa mikä harmaahylkeellä jo on. Yhtenäinen metsästysaika helpottaisi metsästyksen valvontaa ja osaltaan vähentäisi viranomaisten hallinnollista taakkaa. Täysrauhoituksesta siirtyminen sallittuun ja hallittuun metsästykseseen on kalastusalueiden mielestä ainoa oikea tie. Metsästettävä saalis pitäisi lisäksi hyödyntää, muutenhan suorastaan tuhlataan luonnonvaroja. Erittäin tärkeä seikka, mihin kalastusalueet vaativat suomalaisten päättäjien puuttuvan, on hyljekauppakielto. Kielto pitäisi kumota mahdollisimman pian. On järjetöntä, että tällaiset suurriistalajit (halli ja itämerennorppa) jäävät käytännössä täysin hyödyntämättä. Metsästettävistä hylkeistä saatavat traani, taljat ja lihat pitäisi ehdottomasti pystyä hyödyntämään muuallakin kuin hylkeenmetsästäjien omissa talouksissa. Hyljetuotteiden kaupallinen hyödyntäminen lisäisi molempien lajien arvostusta merkittävinä riistalajeina ja saaliina.

Suomen Luonnonsuojeluliitto kiinnittää huomiota siihen, että hylkeiden pyyntiä suunniteltaessa muiden samaan kantaan pyyntiä kohdistavien maiden päätökset otetaan huomioon. Itämerennorppa on kansainvälisesti uhanalainen eläin. Perustelumuistion väite norppakannan 1 000–2 000 yksilön vuotuisesta kasvusta on vailla pohjaa. Alueen norppakannan tarkka koko ei ole tiedossa. Luonnonsuojeluliitto ei hyväksy ehdotettua 200 norpan kiintiötä, vaan pitää sitä liian suurena. Itämeren suojelukomission hyljesuosituksen luokituksessa Perämeren norppakanta on nyt tilanteessa, jossa vain varovainen pyynti on mahdollista. Kiintiö ei ota huomioon lainkaan sitä, että myös Ruotsi on tänä vuonna antanut luvan 100 norpan pyyntiin. Luonnonsuojeluliiton mielestä 200 norpan kiintiö nostaisi maiden yhteisen pyynnin kantaan ja sen kasvunopeuteen nähden liian suurelle 300 norpan tasolle. Luonnonsuojeluliitto lausuu, että norpan rooli kalastusvahinkojen aiheuttajana on epäselvä – selvää on, että vahinkoja aiheuttaa lähinnä halli. Liitto vaatii, että Suomi panostaa lisätutkimukseen Perämeren kannan koosta tehostamalla laskentoja yhdessä Ruotsin kanssa. Eteläisten norppakantojen suhteen liitto kiirehtii suojelusuunnitelman tekemistä. Luonnonsuojeluliitto pitää olennaisena, että saman vuoden huhtikuussa tehtävien Pohjanlahden norppalaskentojen tulokset käsiteltäisiin nopeasti ja niitä käytettäisiin hyväksi pyyntiä ja suojelua suunniteltaessa.

WWF lausuu, että Ruotsin ja Suomen yhteisen Perämeren-Merenkurkun norppakannan voidaan katsoa olevan HELCOM:in suosituksen mukaisen 10 000 yksilön vähimmäiskannan tasolla. Näin ollen WWF hyväksyy nykyisellä kannan koolla hyvin perustellun ja varovaisuusperiaatetta noudattaen kantaan nähden vähäisen pyynnin Perämeren kannassa. Perämeren norppakannan koko on tällä hetkellä kuitenkin epäselvä. Perä-

meren norppakannan koko on tarkennettava tehostetuissa laskennoissa, joihin WWF toivoo Suomen yhdessä Ruotsin kanssa panostavan keväällä 2017. WWF Suomi on valmis tarvittaessa osallistumaan tehostetun laskennan kustannuksiin. Perämeren norppa on Suomen ja Ruotsin yhteinen, joten sen hoidosta ja pyyntikiintiöstä tulee sopia yhdessä Ruotsin kanssa. Asetuksen taustamuistiossa ei käsitellä tätä lainkaan, mikä on suuri puute asian valmistelussa. Norpan aiheuttamien kalastusvahinkojen merkittävydestä ei ole saatu näyttöä, vaikka asiaa on tutkittu sekä Suomessa että Ruotsissa. Asetuksen norppaa koskevassa taustamuistiossa esitetyt vaikutukset ammattikalastukselle koskevat lähinnä hallia, ja antavat epäsuorasti harhaanjohtavankin kuvan norpasta kalastusvahinkojen aiheuttajana. WWF esittää, että jos kiintiö asetetaan ehdotettuun 200 norppaan, asetetaan se norpan kokonaisverotuksen kiintiöksi, josta vähennetään Ruotsin myöntämät pyyntiluvat, Suomessa myönnettävät vahinkoperusteiset poikkeusluvut sekä tietoon tulleet kalanpyydyksiin kuolleet norpat, jotta kokonaisverotusta voidaan tehokkaasti seurata ja jotta se ei ole kannan kokoon nähden liiallista. Vaihtoehtoisesti kannanhoidollisen metsästyksen kiintiötä tulee pienentää sen verran, mikä edellä mainituista ihmisen suoraan aiheuttamista kuolleisuustekijöistä kertyy. Yli 200 norpan pyyntiä Suomessa WWF pitää kestäättömänä. Jos Ruotsin pyyntiä ei huomioida, WWF pitää enimmäispyyntimääränä 150 norppaa.

Natur och Miljö lausuu, että hyljekantojen metsästysmääriä ei riittävästi koordinoita yhteisestä kannasta vastaavien maiden kesken. Taustamuistiossa ei käsitellä hylkeiden metsästystä Ruotsissa. Poikkeusluvilla metsästettävien hylkeiden määrä tulisi sisällyttää asetuksella säädettävään suurimpaan sallittuun saalismäärään. Painottaa hyljekantojen seurannan metodien kehittämistä sekä vastustaa resurssien leikkauksia tämän tyyppisestä kehittämisestä. Natur och Miljö katsoo, että Perämeren-Merenkurkun norppakanta on niin vahva, että rajoitettu metsästys voidaan sallia. Esitetty pyyntimäärä on liian suuri. Ruotsissa sallitaan 100 norpan metsästys. Suomessa suurin sallittu saalismäärä tulisi olla 150 yksilöä. Tästä määrästä tulisi vähentää vahinkoperusteisilla luvilla tapettavat yksilöt.

Luonnonsuojeluliitto Tapiola ry on antanut lausuntonsa, jossa esittää, että kiintiön tulee perustua todennettuun laskentatietoon ja vahinkoperusteiset luvat tulee huomioida kannanhoidollisen metsästyksen lupamäärissä. Hyljekantojen hoitosuunnitelma on vuodelta 2007 ja auttamattomasti vanhentunut. Kun laji on edelleen toipumassa, tulisi noudattaa varovaisuusperiaatetta eikä lähteä heti toisena metsästyskautena kaksinkertaisesti metsästettävien norppien määrää.

Metsähallituksella ei ollut lausuttavaa.

Lausuntojen johdosta perustelumuiutiota on täydennetty Ahvenanmaan ja Ruotsin hallin metsästysmääriä koskevien tietojen osalta.

5 Voimaantulo

Maa- ja metsätalousministeriön asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan 5.8.2016.

Maa- ja metsätalousministeriö
Kirjaamo
kirjaamo@mmm.fi
jussi.laanikari@mmm.fi

Viite: Maa- ja metsätalousministeriön ja Luonnonvarakeskuksen tulossopimus 2015–2019, MMM 73/031/2015, Luke 955/00 00 03 00/2014, 27.1.2015

Lausunto merihylkeiden kantojen tilasta

Maa- ja metsätalousministeriön ja Luonnonvarakeskuksen välisen tulossopimuksen 2015–2019 perusteella Luonnonvarakeskus (Luke) kehittää luonnonvarojen käyttöön liittyvien riskien hallintaa sekä luonnonvarojen inventointia, seurantaa ja käytön vaikutusarviointia. Luke myös tuottaa uusiutuvien luonnonvarojen hoidon ja kestäväen käytön edellyttämät arviot, ennusteet ja tilastot. Lisäksi Luke edistää luonnonvarojen kestäväen käytön ja suojelun konfliktien hallintaa tuottamalla tutkimustietoa konfliktien hallintamalleista, petoeläin- ja riistavahinkojen estämisen menetelmistä sekä taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti merkittävien eläinten kannansäätelyn dynamiikasta.

Lausuntonaan merihylkeiden kantojen tilasta Luonnonvarakeskus esittää seuraavan.

Itämerennorppa

Itämerennorppan eri levinneisyysalueiden kattavia lentolaskentoja tehdään jääolosuhteiden mahdollistamina keväinä. Yhteisesti sovitun työnjaon mukaan norppien lentolaskennat Perämerellä on tehnyt ruotsalainen, Riianlahdella virolainen sekä Suomenlahdella venäläinen osapuoli yhdessä RKTL:n/Luken kanssa. Perämerellä laskenta on toteutettu lähes vuosittain alkaen vuodesta 1988. Talvina 2010, 2011 ja 2013 jääolosuhteet mahdollistivat norppien lentolaskennat RKTL:n toteuttamina myös Suomen lounaisessa saaristossa sekä Suomenlahdella. Laskenta-ajankohta on huhtikuussa, kun norpat ovat karvanvaihdossa jäällä tai sen puuttuessa saarten rannoilla ja vesikivillä. Laskenta voidaan toteuttaa vain jäällä olevien norppien osalta. Perämerellä norpat hakeutuvat jääalan laajuudesta riippumatta karvanvaihtoon jälle, koska tarjolla ei ole merkittävässä määrin vaihtoehtoisia makoilualustoja. Suomen lounaisaaristossa norpat käyttävät jään puuttuessa myös alueen lukuisten saarten ja luotojen rantoja karvanvaihtopaikkoinaan. Siellä laskennan onnistuminen onkin pitkälti riippuvainen suotuisista sää- ja jääolosuhteista, ja lyhentyneet jäätalvet ovat osaltaan vaikeuttaneet kokonaiskannan luotettavaa arviointia etenkin eteläisillä esiintymisalueilla. Koska norpat ovat karvanvaihtoaikaan hajallaan, niitä ei voida kohtuullisin resurssein löytää saaristostamme kattavasti jäättöminä talvina.

Perämerellä laskennat tehdään linjalaskentamenetelmällä. Laskentalinjat kattavat tasavälein otoksena vähintään 13 % kiintojääalasta, josta tulos yleistetään koskemaan koko

jääalaa. Perämerellä norppien lentolaskentoja on tehty säännöllisesti vuodesta 1988 lähtien ruotsalaisten tutkijoiden toimesta. Vuonna 2010 myös Suomi osallistui näihin laskentoihin, jolloin laskentojen kattamaa alaa voitiin laajentaa ja laskentaa tehostaa sekä menetelmän luotettavuutta testata. Suomenlahden ja Suomen lounaisaariston laskentalinjat kattavat kiintojään peittämän esiintymisalueen tiheämmin kuin Pohjanlahdella, alle neljän kilometrin välein, jolloin koko linjojen välinen jääala on havainnoitu. Riianlahdella jääolosuhteet ovat sallineet kattavan laskennan 2000-luvulla vain satunnaisesti. Riianlahdella onkin pyritty kehittämään myös rannoilta laskemiseen käyttökelpoista menetelmää. Siellä sulan veden aikaisella laskennalla on paremmat onnistumisen edellytykset kuin Suomen lounaisaaristossa, koska Viron rannikolla saaria, ja siten havainnoitavaa rantaviivaa, on huomattavasti vähemmän.

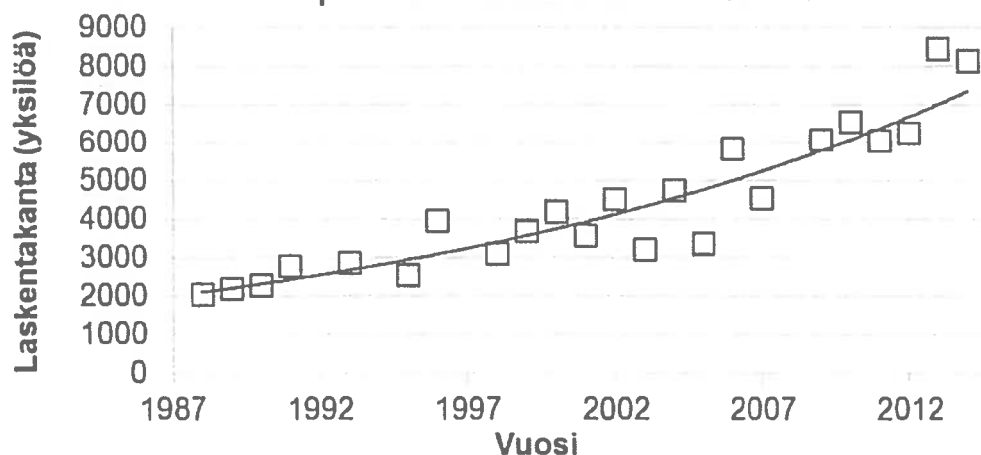
Saatuja laskentaluloksia tarkasteltaessa on huomattava, että jäällä laskettavissa olevien norppien osuutta koko kannasta ei tunneta ja parhaissakin laskenta-olosuhteissa osa eläimistä on vedessä. Ulkomaisiin lähteisiin perustuen arvioidaan laskentakannan olevan normaalitilanteessa 60–80 % norppien kokonaiskannasta, mutta koska tästä ei ole varmuutta, on Perämerenkin laskentatulosta tyydytty julkaisemaan laskentakantana, ja kannankehityksen osalta yksittäisten vuosien tulosten sijaan on tarkasteltu vuosittaisten tulosten aikasarjaan sovitettua norppakannan kasvukäyrää.

Käytettävissä olevaan aineistoon perustuen voidaan Itämeren norpan eri osakantojen koosta ja tilasta esittää seuraava.

Perämeri

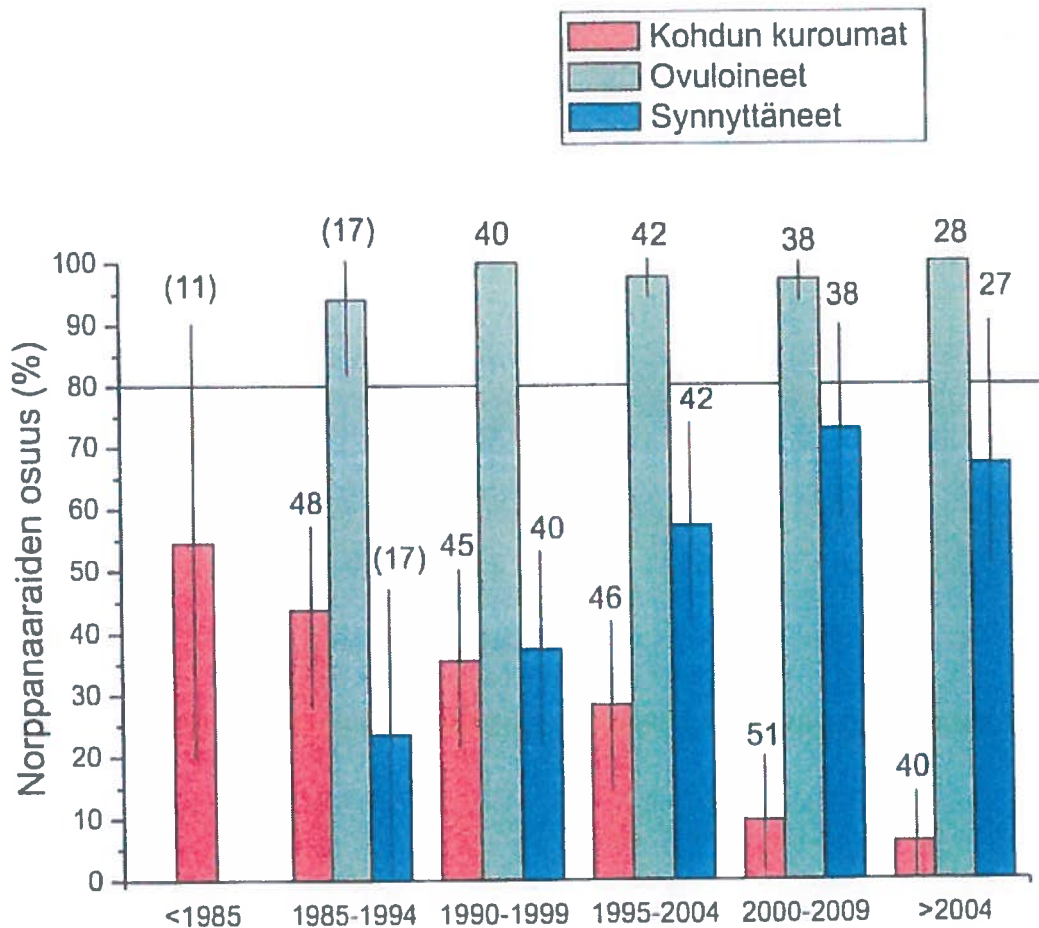
Laskentakanta on kasvanut varsin tasaisesti, mutta kuitenkin hitaammin kuin normaali terveen kannan rajoittamaton kasvu (kuva 1). Laskentakannan koko Perämerellä oli 1980-luvun lopulla noin 2 000 eläintä ja ylitti 7 000 vuonna 2013. Vuotuinen kasvunopeus oli seurantajaksolla 1988–2014 keskimäärin 4,9 %, mikä lienee noin puolet terveen kannan kasvunopeudesta. Kasvu näyttää hieman nopeutuneen: vuosina 2000–2014 se on ollut keskimäärin 5,9 % vuodessa. Norppalaskentojen tuloksissa on vaihtelua peräkäisinäkin vuosina, mikä ei kuitenkaan johdu vain todellisesta lukumäärävaihtelusta vaan myös eläinten epätasaisesta jakautumisesta jääalueelle ja siten vaihtelevasta osumisesta laskentalinjoille. Norpat hyödyntävät jäälle nousemisessa itse ylläpitämiensä hengitysaukkojen lisäksi railoja, ja sopivien railojen reunoille saattaa kerääntyä kymmeniäkin norppia. Railojen ja tällaisten norpparyhmien osuminen laskentalinjoille aiheuttaa siis laskentatulokseen satunnaisvaihtelua. Tästä johtuen kannankehitystä kuvaa parhaiten vuosittaisten laskentatulosten sarjaan sovitettu eksponentiaalinen kasvukäyrä.

Norpan laskentakanta Perämerellä

Kuva 1. Itämerennorpan laskentakannan kehitys Perämerellä.

Norpan lisääntymistehoa on voitu seurata vain Perämerellä. Elinikäisen steriliteetin aiheuttava kohdunkuroumasairaus on vähentynyt 1970-luvun lopulta lähtien, jolloin jopa 60 % sukukypsistä naaraista oli lisääntymiskyvyttömiä. RKTL:n tutkimustarkoituksiin pyydystämistä sukukypsistä norppanaaraista vuosina 1991–2004 vielä noin 30 % kärsi kuroumasta. Myönteinen kehitys näkyy jo vuosien 1995–2005 aineistossa, jossa kohdunkuroumaa sairasti 28 % naaraista. Tuoreimmassa pienehkössä aineistossa (n = 56) Suomesta ja Ruotsista (2000–2012) kohdunkurouma oli kuudella yli 4-vuotiaalla naaraalla (13 %). Ainoat tapaukset vuoden 2005 jälkeen ovat 26-vuotias naaras vuodelta 2008 ja 17-vuotias naaras vuodelta 2011 (8 %, n = 39; kuva 2). Synnyttäneiden naaraiden osuus on nykyisin noin 70 %, joka on lähes normaali taso. Kanta näyttääkin olevan hiljalleen tervehtymässä kohdunkuroumasta, sillä nuorista naaraista kuroumia ei enää ole tavattu. Huolimatta lisääntymisterveyden positiivisesta kehityksestä populaation kasvunopeus on vielä hidastunut. Lauhat talvet todennäköisesti vaikeuttavat norpan pesintää myös Perämerellä ja kalanpyydyksiin jäämisellä lienee jonkinlainen vaikutus ainakin nuorten yksilöiden kuolleisuuteen. Muita mahdollisia kasvua hidastavia tekijöitä ei toistaiseksi tunneta.

Kuva 2. Kohdunkuroumien esiintyminen, ovulointiaste ja synnyttäneiden osuus itämerenorrppanaarilla Suomen ja Ruotsin aineistossa. Näytemäärä merkitty kunkin pylvään yläpuolelle.

Riiianlahti

Norppien lentolaskennat on aloitettu 2000-luvulla. Riiianlahdella laskentoja ovat haitanneet heikot jääolosuhteet ja vain muutamat kevääät ovat olleet laskentaan soveltuvia. Laskentaan otollinen jäätalvi oli keväällä 2006, jolloin Riiianlahdella laskettiin noin 1 500 norppaa. Viimeisin tulos on keväältä 2010, jolloin laskentakanta oli runsaat 2 000 yksilöä (Ivar Jussi, kirjallinen tiedonanto 5/2011). Heikot jäätalvet ovat vaikuttaneet merkittävästi norppien poikastuotantoon. Ennätyksellisen lauhan talven takia poikastuotannon arvioidaan epäonnistuneen vuonna 2008 Riiianlahdella (suullinen tiedonanto Mart Jussi 4/2008). Kannan koon on arvioitu olevan nykyisin vain 1 000–1 500 yksilön luokkaa (suullinen tiedonanto Mart Jussi 8/2013).

Suomenlahti

Keväiden 2010, 2011 ja 2013 lentolaskennat ovat vahvistaneet käsitystä, jonka mukaan normaalina kevät kautena norppia on Suomenlahdella vain vähän Suomen puolella. Vaikka toisinaan karvanvaihto aikaan voidaan nähdä jopa kymmeniä yksilöitä ajojälillä iläisen merirajamme tuntumassa, on pesivä norppakanta sijoittunut pääasiallisesti Venäjän puolelle. Säännöllisiä lentolaskentoja Venäjän alueella ei kuitenkaan tehdä. Keväällä 2013 sekä Suomen että Venäjän puolella tehtiin kaksi lentoa, joiden perusteella Suomenlahden norppakannan tila ei vaikuta merkittävästi muuttuneen aiemmasta. Lauhat talvet ja lisääntynyt talvinen laivaliikenne (jotka molemmat vähentävät kiintojääalaa ja aikaistavat jäiden lähtöä) ovat osaltaan heikentäneet norpan elinolosuhteita Suomenlahdella. Sekä Suomessa, Virossa että Venäjällä tehdyt laskennat eivät myöskään ole osoittaneet, että Suomenlahden kanta olisi selkeästi toipunut vuonna 1991 tapahtuneesta, syiltään selvittämättä jääneestä joukkokuolemasta. Koko Suomenlahden kannan koon voidaan arvioida olevan enimmillään yhteensä parisensataa norppaa, mahdollisesti jopa alle 100.

Suomen lounaissaaristo

Keväiden 2010, 2011 ja 2013 lentolaskentojen mukaan Saaristomeren norppa-alueen ydin sijoittuu kansallispuistoon Kökarin, Korppoon ja Högsåran väliselle alueelle. Ahvenanmaalla norppaa esiintyy lähinnä pääsaaren itä- ja koillispuolisella saaristoalueella vyöhykkeellä Kökar–Föglö–Kumlinge–Brändö. Heikot jää- ja lumiosuhteet ovat merkittävästi heikentäneet norpan pesimäolosuhteita. Useimpina vuosina norpat joutuvat synnyttämään saarten rantoihin ja kuutit jäävät ilman lumipesän suojaa. Viimeisten laskentojen perusteella voidaan karkeasti arvioida, että lounaissaariston norppien kokonaismäärä on 200–300 yksilöä.

Yhteenveto

Edellä esitettyjen tulosten perusteella voidaan koko itämerennorpan laskentakannaksi arvioida noin 10 000 yksilöä, joka kokonaiskantana olisi noin 11 000–14 000 yksilöä. Vain Perämereltä on saatavilla tarpeeksi luotettavaa tietoa norpan kannan kehityksestä ja terveydentilasta. Siellä kannan on todettu kasvavan. Muilla alueilla voidaan karkeasti arvioida osakantojen suuruudet, mutta koska laskentoja päästään tekemään satunnaisesti, tiedot kantojen kehityksestä ovat epävarmoja. Kaikilla eteläisillä esiintymisalueillamme on kuitenkin viitteitä siitä, että kehitys on joko vakaa tai vähenevä. Huolestuttavimmalta itämerennorpan tilanne vaikuttaa Suomenlahdella. Syyt kannan heikkoon tilanteeseen itämerennorpan eteläisillä esiintymisalueilla eivät ole selvillä.

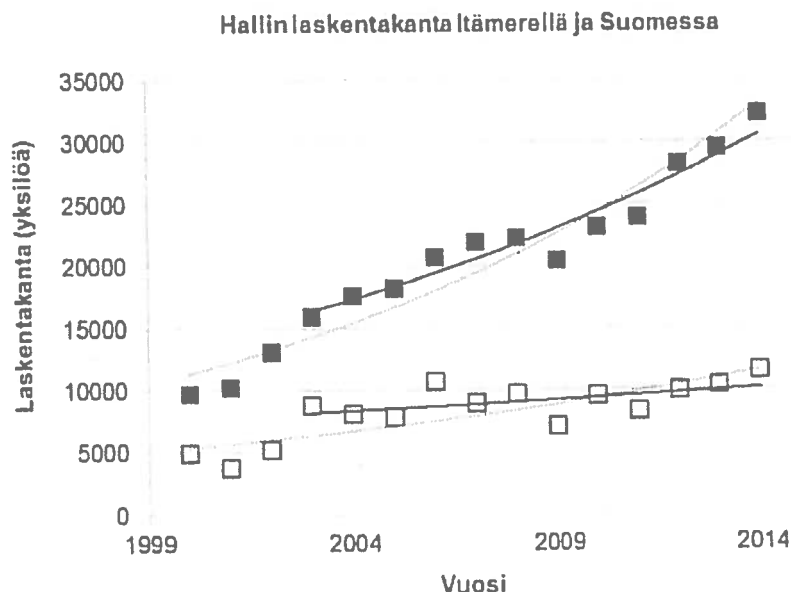
Perämeren norppakanta on jatkanut kasvuaan suhteellisen tasaisesti vuodesta 1988 ja laskentakanta on nyt noin 7 000 yksilöä. Kohdunkuroumasairaus on selvästi vähentynyt. Luonnonvarakeskus katsoo, että norppakannan nykyinen koko ja kehityssuunta mahdollistavat vähäisen rajoitetun metsästyksen Perämerellä. Ottaen huomioon norppakannan normaalia pienemmän kasvunopeuden, edelleen esiintyvät lisääntymishäiriöt sekä leutojen talvien riskit pesinnälle, tulee mahdollisesti myönnettävien pyyntilupien määrän olla vähäinen ja vahinkoa aiheuttaviin yksilöihin kohdistuva. Tähän liittyen satelliittiseurannan

ja räpylämerkinnän avulla on saatu tietoa Perämeren norppien liikkumistavoista vuosina 2011–2015 (30 GPS/GSM-laitteella merkittyä ja lisäksi 25 räpylämerkittyä yksilöä). Tämä tutkimus ei osoittanut toistuvia vierailuja kalanpyydyksillä. Sen sijaan yksilöiden liikkuminen oli huomattavan laajaa ja vakiintumatonta. Norpille ei näyttänyt muodostuvan rutiineja käydä toistuvasti samoilla paikoilla, kuten kalanpyydyksillä. Näyttäisi siis siltä, että norpalla kalanpyydyksillä toistuvasti käyvät ns. ongelmayksilöt eivät ole tavallisia.

Laskennat ovat osoittaneet, että norpat eivät runsastu Suomenlahdella ja Saaristomerellä. Näillä alueilla heikot jäätalvet heikentävät norpan lisääntymisolosuhteita merkittävästi ja vilkas talvinen laivaliikenne voimistaa leutojen talvien negatiivista vaikutusta entisestään. Suomenlahdella ja Saaristomerellä norppakannat ovat pieniä, joten näillä alueilla metsästyksestä pidättäytyminen on välttämätöntä. Itämerennorpan runsastumista sen eteläisillä esiintymisalueillamme estäviä tekijöitä ei tunneta riittävästi. Heikon jäätalteen lisäksi syynä voivat olla lisääntymisterveydelle tai elossa säilymiselle ongelmia aiheuttavat tekijät. Mahdollinen kuolleisuustekijä norpalle on kalanpyydyskuolleisuus, joka kohdistuu tavallisesti nuoriin ikäluokkiin. Kalanpyydyskuolleisuuden tämänhetkistä laajuutta ja merkitystä kannan kasvulle ei kuitenkaan tunneta.

Halli

Itämeren hallit lasketaan koko Itämerellä karvanvaihtoaikaan touko-kesäkuun vaihteessa. Suomessa, Ruotsissa ja Virossa laskenta tehdään lentäen ja valokuvaten, Venäjällä edelleen veneestä käsin (Venäjän osuus koko Itämeren laskentakannasta on vain pari prosenttia). Hallikannan kasvu näytti 2000- ja 2010-lukujen taitteessa tasaantuvan, mutta viime vuosien laskentojen perusteella kasvu näyttäisi edelleen jatkuvan (kuva 3). Suomen osalta kasvua laskentakannassa on ollut ainoastaan aivan 2000-luvun alkuvuosina, jolloin laskentamenetelmää vielä kehitettiin eikä sen tehokkuus ollut nykyisellä tasolla. Tämä osaltaan vaikeuttaa kannan todellisen kasvun arviointia. Laskentakanta ei ole hallikannan kokonaismäärä. On arvioitu, että olosuhteista riippuen keväisissä laskennoissa tavoitettaisiin 60–80 % kannasta (Harding ym. 2007).

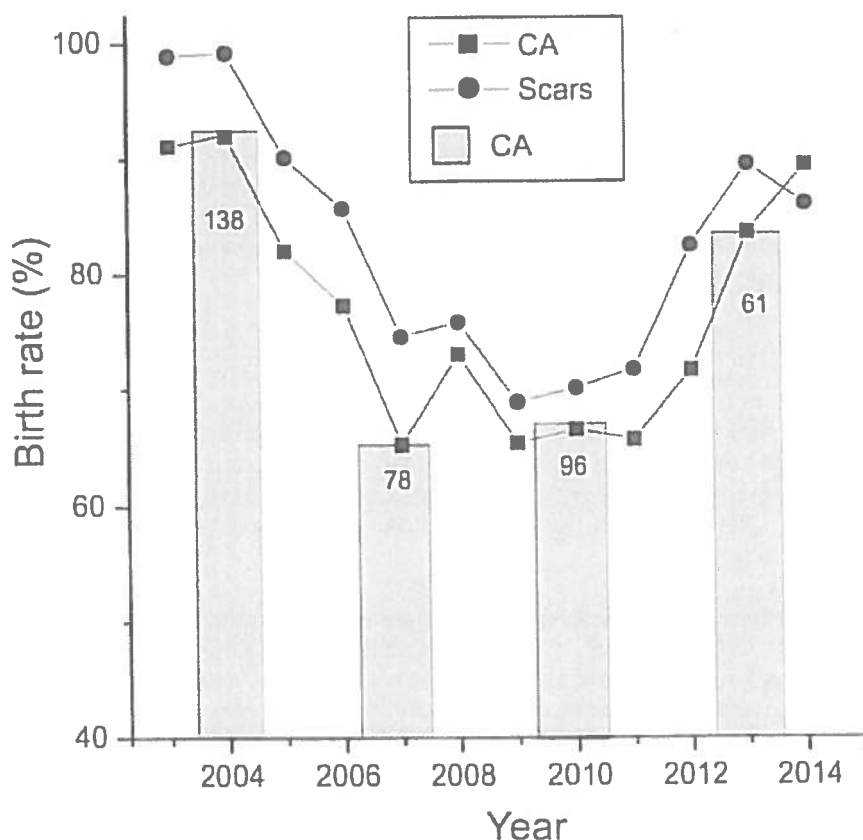
Kuva 3. Hallin laskentakanta Itämerellä (mustat neliöt) ja Suomessa 2000-luvulla.

Vuoden 2014 laskentajakson alkupuolella säät olivat vaihtelevia. Jakson loppupuolella sääolot paranivat, ja viimeiset laskentakerrat päästiin tekemään hyvissä olosuhteissa, jolloin myös halleja nähtiin eniten. Hallin laskentakanta Suomessa (11 536 yksilöä) sijoittui seuraavasti: lounaissaaristossa (ml. Ahvenanmaa) 9 341, Pohjanlahdella 1 256 ja Suomenlahdella 787 yksilöä. Koko Itämeren kannan edelleen jatkuva kasvu perustuu pääosin kasvuun Keski-Ruotsin saariston alueella. Myös eteläisessä Ruotsissa ja Tanskassa laskennoissa tavattujen eläinten määrä on kasvanut, ja lisäksi Puolaan on syntynyt uusi säännöllinen karvanvaihtopaikka. Eteläisen Itämeren osuus kokonaiskannasta on kuitenkin vielä pieni. Laskenta-ajankohdan hallimääriä ei voi pitää eri maiden tai merialueiden yksilömäärinä ympäri vuoden. Todennäköisesti suuri osa halleista ei siirry pitkiä matkoja lisääntymisen ja karvanvaihdon kattavana aikana, mutta tämän talvesta alkukesään kestävän ajanjakson ulkopuolella hallit liikkuvat runsaasti ja voivat jakautua toisin eri merialueille muina vuodenaikoina. Esimerkiksi Selkämerellä ja Suomenlahdella ponttonirysistä pyydystettyjen ja gps/gsm-lähettimillä varustettujen hallien seurantatiedot kertovat rannikolla ruokailevien hallien liikkuvan säännönmukaisesti yli 100 km:n päässä toisistaan sijaitsevien lepäilyluotojen ja rannikon kalanpyydysten välillä sekä tekevän pitkiä vuodenaikaisvaelluksia syksyn vaihtuessa talveksi (Oksanen ym. 2014). Hallit palaavat kuitenkin varsin uskollisesti alueelle, jolla ne viettävät lisääntymisen ja karvanvaihdon kattavan ajan.

Perustuen 2000-luvun lentolaskentoihin voidaan *laskenta-ajankohdan* hallimääristä Itämerellä ja Suomen merialueella esittää seuraava (muina vuodenaikoina aikuisten määrä on suurin piirtein sama, mutta saattaa jakaantua eri tavoin eri merialueille):

Itämeren hallien laskentakanta on yli kaksinkertaistunut 2000-luvulla. Vuosina 2003–2014 koko Itämeren hallikannan keskimääräinen kasvunopeus on ollut noin 5,7 % vuodessa (kuva 3). Tänä aikana laskentamenetelmä on ollut vertailukelpoinen. Jos tarkastellaan aikaväliä 2000–2014, näyttää laskentakanta kasvaneen nopeammin (7,9 % vuodessa; kuva 3), mikä selittyy *2000-luvun alkuvuosina* todellisen kannan kasvun lisäksi osin myös laskentatehokkuuden parantumisella.

Kannan kasvu selittyy osaltaan naaraiden lisääntymisterveyden normalisoitumisella. RKTL:ssä 2000-luvulla tutkituista yli 4-vuotiaista naaraista (n = 543) vain yhdeltä (13-vuotias naaras vuodelta 2009) löydettiin kohdunkurouman tyyppinen patologinen muutos. Lisäksi vuosina 2008–2011 tutkituista lisääntymisiässä olevista (4–20-vuotiaat) hallinaaraista (Suomen ja Ruotsin yhdistetty aineisto, n = 47) hieman yli 80 % oli tiineinä edellisenä syksynä (Bäcklin ym. 2013). Suomen alueelta metsästettyjen hallinaaraiden lisääntymisteho heikentyi 2000-luvun puolivälin jälkeen: 86 % yli 4-vuotiaista naaraista (n = 183) synnytti 2000-luvun alkupuolella, mutta 2000-luvun loppupuolella luku oli 64 % (n = 215; Kauhala ym. 2014). Viime vuosina lisääntymisteho näyttää jälleen parantuneen: 78 % yli 4-vuotiaista naaraista (n = 73) synnytti vuosina 2011–2014. Parhaassa lisääntymisiässä (7–25 v.) olevien naaraiden osalta tulos on samansuuntainen (kuva 4). Lisäksi jäättömyys vaikuttaa hallin lisääntymiseen siten, että poikasia syntyy enenemässä määrin maalle, missä kuuttien selviämisen on havaittu olevan heikompaa kuin jäällä (Jussi ym. 2008).

Kuva 4. Synnyttäneiden osuudet (Birth rate) 7–25-vuotiaista naaraista eri aikajaksoina. Viivat yhdistävät kolmen vuoden liukuvan keskiarvon synnyttäneiden osuuksista valkorauhasten (CA) ja kohdun arprien (Scars) esiintymisillä mitattuna. Pylväät esittävät 3 vuoden keskiarvoja valkorauhasten esiintymisestä ei-päällekkäisiltä jaksoilta 2003–2005, 2006–2008, 2009–2011 ja 2012–2014. Pylväisiin on merkitty käytetyt näytemäärät. Ero em. jaksojen välillä oli tilastollisesti merkitsevä ($\chi^2 = 31,9$, $df = 3$, $p < 0,001$).

Metsästyskestävyyttä voidaan arvioida ekologisen riskianalyysin avulla. Tätä lähestymistapaa ovat käyttäneet Kokko ym. (1997) ja Harding ym. (2007). Kokon ym. (1997) mallin perusteella voidaan päätellä, että nykyisenkaltaisessa, 5–6 % vuosittain kasvavassa kannassa 2 % naaraista on kriittinen raja-arvo, jolla metsästysverotuksen ei tulisi säännöllisesti ylittää. Tätä suurempi metsästysverotus pienentäisi hallikantaa ja aiheuttaisi pitkään jatkuessaan sukupuuttoriskin. Nykyinen Itämeren hallikanta on Kokon ym. (1997) tutkimuksen jälkeen kasvanut uhanalaisuusluokitukseltaan elinvoimaiseksi. Nykyisestä koko Itämeren hallipopulaatiosta mainittu 2 % tarkoittaisi noin 750 naarasta varovaisuusperiaatteen mukaisena raja-arvona. Saaliin rakenteella kuitenkin on huomattava merkitys siihen, miten metsästys vaikuttaa kantaan. Parhaassa lisääntymisessä olevien ja nuorten naaraiden merkitys hallikannalle on paljon suurempi kuin urosten.

Harding ym. (2007) käyttävät mallinnuksessa 7,5 %:n vuotuista kasvua. Mallinnuksen perusteella sukupuuttoriski kasvaa nopeasti, kun metsästysverotus kasvaa yli 5 %:iin kannasta. Kun kokonaiskannasta metsästetään 5 %, on sukupuuttoriski 1 % ja 10 %:n metsästysverotuksen kohdalla riski on n. 6 %, 15 % metsästyspoistumalla riski on jo 10 %. Harding ym. (2007) korostavat metsästyssaalin ikärakenteen merkitystä: erityisesti alle 10-vuotiaiden naaraiden kuolleisuudella on olennainen vaikutus hallikannan kehitykseen.

Suomessa tehdyn analyysin mukaan (Kauhala ym. 2014) 7–11-vuotiaat hallinaaraat ovat parhaita lisääntyjiä, joten niiden osuus populaatiossa vaikuttaa eniten kannan kuuttituotantoon. RKTL:n keräämien hallin metsästyksessä saatujen näytteiden perusteella metsästys etenkin Perämerellä näyttäisi painottuvan sukukypsiin naaraisiin, kun taas kuuttien osuus saaliissa on suurempi etelämpänä. On viitteitä siitä, että kannan rakenne on muuttunut urosvoittoisemmaksi, lisääntymiskäisten naaraiden osuus on pienentynyt ja nuorten naaraiden kuolleisuus on kasvanut (Kauhala ym. 2012). Tämä johtaa myös populaatiomallien perusteella pienempään yksilömäärään, joka olisi poistettavissa ilman kannan tulevaisuuden vaarantumista.

Viimeisin mallinnus Itämeren hallikannasta on tehty Lauri Ronkaisen ym. toimesta (*pro gradu*, Helsingin yliopisto). Siinä vertailtiin erisuuruisten metsästyspaineiden ja metsästyksen kohdentamisen vaikutuksia hallin kannankehitykseen. Ronkaisen mukaan vuosittainen 1 500 yksilön metsästystoteuma koko nykyisestä Itämeren kannasta pienentäisi kantaa, jos metsästys olisi kohdentamatonta. Jos samansuuruinen metsästys kohdistuisi pyydysten tuntumaan ja ns. ongelmayksilöihin, jotka ovat melkein aina uroksia, kannan kasvu tasaantuisi, mutta metsästys ei vaarantaisi populaation olemassaoloa eikä sen tervettä rakennetta.

Kalastuksen sivusaalisuolleisuuden merkitystä hylkeille ei ole aiemmin pystytty arvioimaan aineiston puuttumisen vuoksi. ECOSEAL-hankkeessa kerättyyn haastatteluaineistoon ja hallin kannankehitykseen perustuvan mallinnuksen mukaan vuosittainen sivusaalisuolleisuus on suuruusluokaltaan 2 000 hallia (Vanhatalo ym. 2014). Tämän mukaan sivusaalisuolleisuus olisi hyvinkin merkittävä hallien kuolinsyy. Niin ikään ECOSEAL-hankkeen tulosten mukaan sivusaaliiksi jää keskimääräistä heikompiuntoisia yksilöitä (Kauhala ym. 2015). Näin ollen sivusaalisuolleisuus ei ole kokonaan populaation kokonaisuolleisuutta lisäävää, vaan nähtävästi sivusaaliiksi päätyvien yksilöiden kuolleisuus olisi muutoinkin keskimääräistä suurempaa.

Ekologisesti kestävän metsästyspoistuman määrää on vaikea esittää maittain tai merialueittain, sillä hallien esiintymisen painopiste vaihtelee vuodenajoin. Metsästysmääriä mitoitettaessa on perusteltua ottaa huomioon hallien levittäytyminen myös karvanvaihtoajan ulkopuolella, jolloin ne aiheuttavat eniten vahinkoa kalastukselle ja kalankasvatukselle, mutta siitä on valitettavan vähän tietoa. Kevätjäällä metsästys kohdistuu luultavasti siihen kannanosaan, jonka alueellista jakautumista myös laskentakanta kuvaa, koska vasta karvanvaihdon jälkeinen aktiivisen ruokailun jakso saa hallit liikkumaan runsaasti. Syyspuolella yksilömäärien jakautuminen voi poiketa laskenta-ajan tilanteesta. Nähtävästi osa lounaisraiston ulkovoikkeen makailupaikoilla laskenta-aikaan nähtävistä halleista levittäytyy muina aikoina ruokailumatkoillaan myös merialueille, joilla on vähemmän karvanvaihtopaikkoja (eteläinen Itämeri, Pohjanlahti, Suomenlahti) sekä lähemmäs rannikoita. Kalastajien havaintojen mukaan rannikolla vahinkoja aiheutuu etenkin syyskaudella huomattavasti laskenta-ajankohtaa enemmän. Todennäköisesti vuodenaikaisvaellukset tuovatkin Perämerelle ja Suomenlahdelle enemmän halleja syksyllä kuin siellä laskennoissa tavataan.

Suomen alueen laskentakanta ei ole kasvanut merkittävästi 2000-luvun alkuvuosien jälkeen, vaikka se Keski- ja Etelä-Ruotsin alueella on jatkanut kasvuaan viime vuosiin asti. Suomen metsästysnäytteisiin perustuen synnyttäneiden naaraiden osuus, kuuttituotanto ja kuuttien elossa säilyminen heikentyivät 2000-luvun puolivälin jälkeen, mutta lisääntymisteho on aivan viime vuosina parantunut jonkin verran uudelleen. Heikentynyt lisääntymisteho ja muutokset kannan rakenteessa saattavat olla merkkejä siitä, että hallikanta olisi mahdollisesti lähestymässä ympäristön kantokyvyn määrittämää kokoa Suomen merialueella. Toisaalta metsästyspaine Suomessa on ollut muita alueita suurempi ja oli suurimmillaan vuosina 2008–2009, mikä saattaa näkyä laskentakannan ajallisten muutosten

eroissa alueiden välillä. Aivan vilmeisimpinä vuosina myös Suomen alueen laskentakan-
nassa on viitteitä kasvusta.

Hallikannan rakenne on Suomen metsästysnäyteaineiston perusteella muuttunut 2000-
luvun aikana siten, että etenkin parhaassa lisääntymisiässä olevien naaraiden osuus po-
pulaatiosta on pienentynyt. Metsästystä tulisikin kohdistaa enemmän uroshalleihin, joi-
den merkitys populaatiolle on vähäisempi kuin naaraiden. Painottamalla metsästystä ny-
kyistä enemmän kalanpyydysten tuntumaan etenkin ja syksyyn, kohdistuisi pyynti enim-
mäkseen vahinkoa aiheuttaviin uroksiin, ja näin voitaisiin tehokkaimmin vähentää hylje-
vahinkoja ja estää kannan rakenteen muuttumista epäterveeseen suuntaan.

Yksikönjohtaja Markku Järvenpään puolesta
tutkimus- ja kehittämispäällikkö

Riitta Rahkonen

Kirjallisuus

Bäcklin, B.-M., Moraeus, C., Kauhala, K. & Isomursu, M. of *Ad hoc* HELCOM SEAL Expert Group 2013. Pregnancy rates of the marine mammals – Particular emphasis on Baltic grey and ringed seals. HELCOM Core Indicator Report. Online. [22.10.2013]. <http://helcom.fi/baltic-sea-trends/biodiversity/indicators> .

Harding, K.C., Härkönen, T., Helander, B. & Karlsson, O. 2007. Status of Baltic grey seals: Population assessment and extinction risk. *NAMMCO Sci. Publ.* 6: 33–56.

Jüssi, M., Härkönen, T., Helle, E. & Jüssi, I. 2008. Decreasing ice coverage will reduce the breeding success of Baltic grey seal (*Halichoerus grypus*) females. *Ambio* 37: 80–85.

Kauhala, K., Ahola, M. P. & Kunnasranta, M. 2012. Demographic structure and mortality rate of a Baltic grey seal population at different stages of population change, judged on the basis of the hunting bag in Finland. *Annales Zoologici Fennici* 49: 287–305.

Kauhala, K., Ahola, M. & Kunnasranta, M. 2014. Decline in the pregnancy rate of Baltic grey seal females during the 2000s. *Annales Zoologici Fennici* 51: 313–324.

Kauhala, K., Kurkilahti, M., Ahola, M. P., Herrero, A., Karlsson, O., Kunnasranta, M., Tiilikainen, R. & Vetemaa, M. 2015. Age, sex and body condition of Baltic grey seals: Are problem seals a random sample of the population? *Annales Zoologici Fennici* 52: 103–114.

Kokko, H., Lindström, J. & Ranta, E. 1997. Risk analysis of hunting of seal populations in the Baltic. *Conservation Biology* 11: 917–927.

Oksanen, S., Ahola, M. P., Lehtonen, E. & Kunnasranta, M. 2014. Using movement data of Baltic grey seals to examine foraging-site fidelity: implications for seal-fishery conflict mitigation. *Marine Ecology Progress Series* 507: 297–308.

Vanhatalo, J., Vetemaa, M., Herrero, A., Aho, T. & Tiilikainen, R. 2014. By-catch of grey seals (*Halichoerus grypus*) in Baltic fisheries – A Bayesian analysis of interview survey. *PLoS ONE* 9(11): e113836. doi:10.1371/journal.pone.0113836

Maa- ja metsätalousministeriö
Kirjaamo
kirjaamo@mmm.fi
jussi.laanikari@mmm.fi

Viite: Maa- ja metsätalousministeriön ja Luonnonvarakeskuksen tulossopimus 2015–2019, MMM 73/031/2015, Luke 955/00 00 03 00/2014, 27.1.2015

Täydennys Luonnonvarakeskuksen lausuntoon merihylkeiden kantojen tilasta

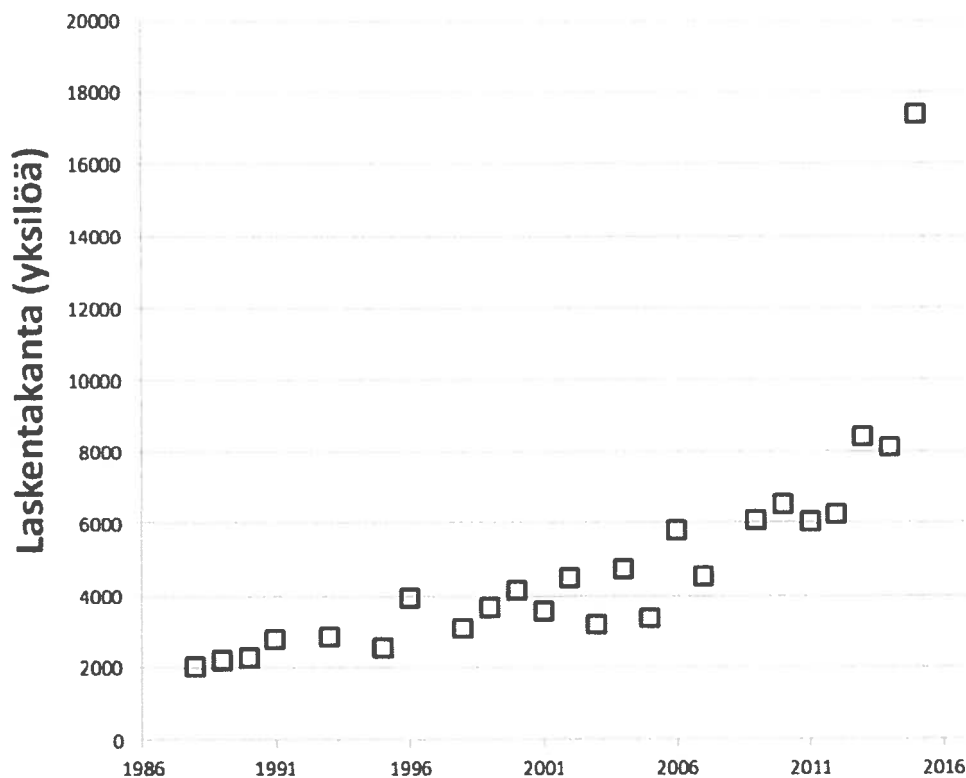
Luonnonvarakeskus antoi maa- ja metsätalousministeriölle 4.5.2015 lausunnon (Luke 944/13 05 00/2015 Itämeren hyljekantojen tilasta. Lausunto perustui vuoteen 2014 mennessä kertyneisiin seuranta-aineistoihin. Vuonna 2015 poikkeuksellisen vähäjäisissä olosuhteissa suoritettujen Perämeren norppalaskennat paljastivat kuitenkin uutta tietoa norppien laskettavissa olemisesta. Siksi Luonnonvarakeskus täydentää lausuntoaan Perämeren norppakannan osalta seuraavasti.

Perämeren jääala talvella 2015 oli niin maksimissaan kuin norppalaskentojen aikaan 15.–18.4.2015 poikkeuksellisen pieni ulottuen Pohjanlahden perukasta vain Hailuodon pohjoisreunan tasalle. Tälläkin alueella suuri osa jäästä oli ajojäätä. Perämeren norppalaskenta tehdään linjalaskentamenetelmällä, jossa norpat lasketaan 400 m:n kaistaleelta lentokoneen molemmin puolin (koneen alle jää 100 m:n vyöhyke, jota ei pysty havainnoimaan kunnolla ja jolta norppia ei lasketa). Lentolinjat sovitetaan ennen lentoja kartalle tasavälein ja havainnoiduilta kaistoilta laskettujen norppien määrä monistetaan niiden väliin (sekä koneen alle laskematta jäävälle jääalalle). Laskenta on tehty samalla menetelmällä vuodesta 1988 alkaen, ja havainnoidun alan osuus koko jääalueesta on vaihdellut, mutta tulokset ovat olleet tästä huolimatta riittävän yhtäpitäviä niiden käyttämiseksi kannankehityksen indeksinä (kuva 1). Menetelmän perusoletus on, että norppia on pinta-alayksikköä kohti yhtä paljon laskentalinjoilla kuin niiden ulkopuolella. Ei ole syytä epäillä, että tänä vuonna laskenta-alalle olisi osunut merkittävästi enemmän norppia kuin niiden ulkopuolelle. Vuonna 2015 lennoilla havainnoitu ala kattoi noin 17 % koko jääalasta ja sillä havaittiin lähes 3 000 norppaa, josta laskentakanta on aiemmin käytetyllä menetelmällä laskien noin 17 400 norppaa.

Aiemmista vuosista poikkeavaan laskentatulokseen johtaneet syyt ovat vielä hämärän peitossa, mutta selvää on, että tämän vuoden tulos ei ole suoraan vertailukelpoinen aiempien vuosien tulosten kanssa. Koska biologisesti norppakanta voi kasvaa maksimissaan vain noin 10 % vuodessa, on myös selvää, että todellinen kannankasvu ei selitä ai-

emmista vuosista poikkeavaa tulosta, vaan tänä vuonna norpista havaittiin selvästi aiempia vuosia suurempi osuus. Käytännössä aiemmin käytetty arvio laskennoissa nähtävien osuudesta (60–80 %) tuottaa siis aliarvion norppien kokonaismäärästä. Tämän vuoden laskennoissakaan tuskin nähtiin aivan kaikkia laskentalinjojen kohdalle osuvia norppia, koska jokin osuus hylkeistä on aina vedessä. Olettaen, että 90 % norpista oli laskennan aikana laskettavissa, saadaan kokonaiskannan alarajaksi 19 300 norppaa. Tämänvuotinen laskentatulos osoitti oletuksen aiempina vuosina nähtyjen osuudesta vääräksi, mutta virheen suuruutta se ei silti kerro. Siksi Luonnonvarakeskus ei pysty tämänhetkisillä tiedoilla arvioimaan, kuinka suuri osuus norpista laskenta-alalla nähtiin, eikä siten myöskään kokonaiskannan mahdollista ylärajaa, mutta todennäköisesti määrä ylittää 20 000 norppaa. Nyt todettu merkittävästi suurempi norppamäärä mahdollistaa myös aiempia arvioita suuremman metsästyskuolleisuuden vaarantamatta kannan elinvoimaisuutta.

Norpan laskentakanta Perämerellä

Kuva 1. Itämerennorpan laskentakannan kehitys Perämerellä 1988-2015.

Norpat ylläpitävät kiintojääalueella hengitysaukkoja ja ovat tähän aikaan myös jossain määrin reviiritietoisia. Kun jäähän alkaa syntyä railoja ja ajojäätä, reviiritietoisuus vähenee, ja juuri railojen ja kiintojään reunoilla saattaa olla yleisesti kymmenienkin norppien ryhmiä. Nähtävästi normaalitalvina, kun etenkin kiintojään ala on laajempi kuin talvella 2015, on suurempi osa norpista vielä kiintojääalalla reviireillään, kun taas kevään 2015 kaltaisissa olosuhteissa suuri osa norpista on jo kokoontunut railojen ja ajojään reunoille. On mahdollista, että ryhmiin kokoontuneet norpat viettävät suuremman osan ajastaan jäällä ja ovat siten paremmin laskettavissa. Samoin norpparyhmät voivat olla helpompia huomata kuin yksittäiset yksilöt, vaikkakin norpat lasketaan vain parhaimmin lentokoneesta havaittavalla sektorilta. Nämä ovat kuitenkin vain arvailuja yllättävän laskentatu-

loksen mahdolliseksi syiksi. Menetelmän luotettavuudesta erilaisissa olosuhteissa ja todellisesta kannankoosta on kuitenkin vielä tässä vaiheessa liian aikaista sanoa mitään varmaa.

Julkisessa keskustelussa Perämeren norppamäärät ovat nousseet kevättalvella 2015 voimakkaasti esiin, koska viimeiset jäät olivat tänä vuonna lähellä rantaa ja ihmiset ovat päässeet näkemään niille kerääntyneitä norppia aiempia vuosia enemmän. Normaalitalvina jäätä riittää ulommas merelle norppien karvanvaihtoajan loppuun saakka, jonka jälkeen norpat siirtyvät avomerelle ruokailemaan eivätkä päädy ihmisten havaittaviksi yhtä laajassa mitassa kuin tänä vuonna.

Yksikönjohtaja

Markku Järvenpää

Erikoistutkija

Raimo Parmanne

Raimo Parmanne